

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Форми контролю знань і умінь учнів

Форми контролю знань і умінь учнів - численні, різноманітні види діяльності учнів при виконанні контрольних завдань. Форм контролю дуже багато, тому що кожен учитель вправі придумати і провести власні, удавані йому найкращими, контрольні завдання. Система вимірювань може бути представлена у формі традиційних письмових контрольних робіт, тестів, що включають завдання з вибором відповіді або коротких відповідей, заліку й ін. Усі завдання, незалежно від їхньої форми і того, які уміння вони перевіряють, вважаються рівновагими, виходячи з рівної значимості усіх вимог стандарту.

Система вимірів повинна бути інваріантна стосовно різних типів шкіл, навчальним планам, програмі і підручникам.

Система зразків завдань повинна бути відкритою, що дозволяє вчителям, учням і їх батькам, а також будь-якій зацікавленій особі скласти більш детальне уявлення про обов'язкові вимоги стандарту, забезпечити учнем більш комфортну обстановку при проведенні контролю, знявши властиві в такій ситуації **тривожність** і нервозність.

Особливістю вимог до рівня підготовки учнів у **стандарті** біологічного утворення є наявність у них експериментальних умінь. Перевірка сформованості таких умінь повинна здійснюватися за допомогою експериментальних завдань, що можуть складати частина загальної перевіркової роботи.

У шкільній практиці існує кілька традиційних форм контролю знань і умінь учнів які я представлю у своїй роботі:

- біологічний диктант
- тестове завдання
- коротка самостійна робота
- письмова перевірна робота
- лабораторна робота
- усний **залік** по вивченій темі.

1. Біологічний диктант - форма письмового контролю знань і умінь учнів. Він являє собою перелік питань, на які учні повинні дати негайні і короткі відповіді. Час на кожну відповідь строго регламентоване і достатньо мало, тому сформульовані питання повинні бути чіткими і вимагати однозначних, не потребуючого довгого міркування, відповідей. **Саме** стислість відповідей диктанту відрізняє його від інших форм контролю. За допомогою біологічних диктантів можна перевірити обмежену область знань учнів:

- літерні позначення біологічних **термінів**, явищ, деяких величин.
- визначення біологічних явищ, формулювання біологічних законів, формулювання наукових фактів;

Саме ці знання можуть бути перевірені у швидких і коротких **відповідях** учнів. Біологічний диктант не дозволяє перевірити уміння, якими опанували учні при, вивченні тієї або іншої теми. Таким чином, швидкість проведення біологічного диктанту є одночасно як сто достоїнством, так і недоліком, тому що обмежує область знань, що перевіряються. Однак ця форма контролю знань і умінь учнів знімає частина навантаження з інших форм, а також, як буде показано нижче, може бути з успіхом застосована в сполученні з іншими формами контролю.

2. **Тестові завдання**. Тут учнем пропонується, звичайно, 2-3 варіанти відповідей на питання, з яких треба вибрати правильний.

3. Короткочасна самостійна **робота**. Тут учнем також задається деяка кількість питань, на які пропонується дати свої обґрунтовані відповіді. Як завдання можуть виступати теоретичні питання на перевірку знань, засвоєних учнями конкретні ситуації, сформульовані або показані з метою перевірити уміння учнів розпізнавати **біологічні** явища; завдання по моделюванню (відтворенню) конкретних ситуацій, що відповідають науковим фактам і **поняттям**.

4. Письмова перевірочна робота - найбільш розповсюджена форма в шкільній практиці. Традиційно перевірочні роботи з біології проводяться з метою визначення кінцевого результату в навчанні умінню застосовувати знання.

З переглянутих мною дидактичних розробок перевірочних робіт з біології я хочу привести тут кілька конкретних принципів їхнього складання, що показалися мені найбільш цікавими:

- творчі завдання ТРИЗ, що складають перевірочної роботи, можуть бути різними по складності: це дозволить учителеві перевірити, наскільки повно учні засвоїли досліджувані знання, а якщо хтось не справився з завданням цілком, те чи володіє він необхідним мінімумом знань по цій темі або на якому рівні він засвоїв матеріал теми;

- задачі також можуть містити в собі питання підвищеної складності, обов'язкові для виконання, але за їхнє рішення учні одержують додаткову гарну оцінку, а вчитель - можливість виявити знання й уміння учнів, що не входять в обов'язкові вимоги програми;

- до складу перевірочної роботи входять не тільки ТРИЗ, але і якісні, потребуючі, наприклад, графічного опису **процесів** або аналізу біологічних явищ у конкретній ситуації.

5. **Лабораторна робота**. Нею може стати **лабораторна робота**, подібна до даних у **підручнику** до досліджуваної теми або якийсь експеримент, зв'язаний з відтворенням конкретних ситуацій, що відповідають науковим фактам і біологічним явищам. Лабораторна робота - досить незвичайна форма контролю, вона жадає від учнів не тільки наявності знань, але ще й умінь застосовувати ці знання в нових **ситуаціях**, кмітливості..

6. Усний **залік** по темі. Це одна з основних форм контролю в старших класах. Його достоїнство полягає в тім, що він припускає комплексну перевірку всіх знань і умінь учнів. Учень може вирішувати задачі, потім робити лабораторну роботу, а потім розмовляти з учителем. Однак, незважаючи на різні методи проведення залікових заходів, у **методичній** літературі склалися деякі принципи підготовки і проведення заліку по темі:

1. на залік приділяється не більш 2 уроків;
2. підготовка до заліку ведеться завчасно, учитель уже на початку вивчення теми повідомляє дату проведення заліку і перелік теоретичних питань, що ввійдуть у квитки;
3. теоретичних питань повинне бути не більш 20;
4. приймаючи в увагу складність такої форми контролю рекомендується проведення заліків тільки в старших, 10-11 класах.

5. Також **дисциплінує** учнів наявність спеціальних залікових книжок.

Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Для ефективного контролю успішності учнів важливо не тільки виявити те, що знають і вміють учні, але й об'єктивно оцінити їх знання та вміння. **Оцінка** – кількісний показник якості результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

2. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів, вимоги до його організації та проведення. Державна підсумкова атестація школярів із біології

Тематичне й підсумкове оцінювання є обов'язковими. Тематичне оцінювання націлює на перевірку знань учнів з однієї теми. Проте оптимальною вважається перевірка засвоєння навчального матеріалу, який вивчався протягом 6-8 уроків, бо **реалізує** не лише **контрольну** функцію, а й стимулюючу та коригувальну й дає змогу уникати перевантаження учнів.

Тематичне оцінювання проводиться згідно з вимогами, зазначеними в чинній програмі з біології. Особлива увага звертається на засвоєння наукових фактів, законів, теорій, а також знань прикладного характеру. Форми тематичного оцінювання можуть бути різноманітними. Найчастіше використовуються письмові контрольні роботи й тестові завдання. Можна поєднувати різноманітні форми контролю знань, ураховуючи особливості змісту теми, інтереси та підготовленість учнів.

Завершальним етапом вивчення шкільного курсу біології є **державна підсумкова атестація**. Це форма контролю за відповідністю освітнього рівня випускників загальноосвітніх навчальних закладів I, II, III ступенів навчальним програмам.

.Оцінюючи відповіді учнів, екзаменаційна комісія повинна виявляти об'єктивність, доброзичливість і вимогливість, ураховуючи при цьому рівень досягнень.

Для забезпечення об'єктивності державної підсумкової атестації можна застосовувати картограми, за якими оцінюються навчальні досягнення учня. В основу картограми покладено **методичний** прийом поелементного аналізу відповіді учня. Кожному елементові присвоєно свій бал з урахуванням вагомості серед інших елементів. По ходу відповіді учня на кожне запитання в спеціальних графах картограми робляться **відповідні** позначки.

ВИСНОВКИ

Обов'язковим компонентом навчально-виховного процесу у школі є контроль знань, умінь і навичок, тобто перевірка його результативності. **Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів** - органічна складова навчального процесу.

Контрольно-оцінна діяльність передбачає контроль, оцінювання, облік навчальних досягнень учнів, корекцію навчального процесу та **прогнозування** подальших здобутків кожного учня. У практиці роботи сучасної загальноосвітньої школи використовується попередній, поточний, періодичний (тематичний) та підсумковий контроль навчальних досягнень учнів із біології.

Контроль знань, умінь і навичок учнів має бути систематичним, об'єктивним, гласним, умотивованим, ураховувати індивідуально-типологічні особливості учнів. Вдосконалення форм і методів контролю передбачає використання індивідуального підходу та використання інформаційних технологій оцінюванні знань учнів.